Барвінок

9 1989

ISSN 0132-5930

ТОВАРИСТВО РІДНОЇ МОВИ

Любі хлопчики й дівчатка! «Клуб жовтенят» вітає вас з початком нового навчального року і бажає успіхів у навчанні. А ще у «Клубу жовтенят» є до вас велике прохання. Будьте уважними на всіх уроках, а особливо — на уроках української мови.

Важко уявити француза, котрий би не говорив французькою мовою. Або англійця, що не знає англійської мови. А в нашій республіці чимало українців, які не розмовляють рідною мовою. Сумна картина. Адже мова — душа народу. Народ, який втрачає свою мову, втрачає найдорожче.

Віками українці вели боротьбу із загарбниками. Не злічити всіх, хто намагався знищити нас. Але завжди наш народ відстоював свою незалежність, свою мову. То невже зараз, коли Україна живе в дружній сім'ї вільних народів, ми забудемо культуру наших предків, знищимо свою мову, врешті-решт — себе?!

У цьому місці дехто з вас, читачі, може ображено закопилити губу: «При чому тут ми? То все дорослі...» Це не зовсім так. Якщо ви зараз відвернетеся від неї, то мова збідніє на ще одного свого шанувальника.

В нашій республіці створено Товариство української мови імені Тараса Григоровича Шевченка, яке очолив відомий поет Дмитро Павличко, член редколегії «Барвінка». Воно покликане утверджувати українську мову в нашому житті. У цій важливій і почесній справі воно розраховує й на вас, друзі. У статуті Товариства сказано: «Учні шкіл і професійно-технічних училищ об'єднуються в юнацькі секції Товариства».

Отож Товариство української мови імені Тараса Григоровича Шевченка закликає до роботи школярів усіх національностей. Створіть у класі чи школі гурток або клуб шанувальників української мови. Визначте, чим будете займатися. Може, вивчатимете фольклор — казки, легенди, загадки, прислів'я, пісні. Чи збиратимете народні ігри. Або розпочнете пошуки мовних скарбів — слів, які нині незаслужено рідко вживаються. Чи створите театр української казки і показуватимете малятам-дошкільнятам «Ріпку», «Котигорошка», «Кирила Кожум'яку». Вибирайте самі. І завжди пам'ятайте: головне для члена Товариства — самому говорити українською мовою, пропагувати мову Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Володимира Сосюри, Олеся Гончара серед інших людей. Пишіть нам про свою роботу в Товаристві.

ГАРНА ПОГОДА НА ПЕЧЕНИЙ ХЛІБ

Сьогодні вже другий день іде дощ. Дмитрикові не хочеться виходити на вулицю. Але треба. Домовилися зустрітися з Валерком. Давно не бачилися — канікули ж були.

Дмитрик накинув куртку. Парасоля не захотів брати: не дівчисько, не розкисне. Швидко перебіг сквер, який розділяв їхні будинки. Валерко, побачивши мокрого як хлющ товариша, привітався, а потім додав:

— Гарна погода на печений хліб.

— Та де там гарна, коли дощ періщить,— заперечив Дмитрик.

— От я й кажу: гарна погода на печений хліб,— стояв на своєму Валерко.— Це так раніше казали на погоду, коли не треба було пекти хліб. А значить, не треба виходити на вулицю по дрова, палити у печі, вчиняти тісто.— Потім спохопився, допоміг Дмитрикові роздягнутися і сказав: — Ходімо на кухню, чаю вип'єш, щоб не застудився.

На кухні Валерко поставив чайника і сковорідку на вогонь, примовляючи:

— Зараз нагрію пательню, і будемо смажити яєчню. А чай я тобі приготую з чебрецем. Сам назбирав. Якось пішли з сільськими хлопцями до ставу, а там на пагорбі — плесце цих квіток. Хлопці й підказали, що з них чай смачний. Я нарвав, насушив. Бабуся навчила, як запарювати. Від кашлю допомагає.

Дмитрик слухав, слухав, а потім запитав:

— Звідки в тебе ці нові слова: пательня, плесце, запарювати? І ще ота «погода на печений хліб»?

— Від бабусі дізнався,— відповів Валерко.

— Гм... Моя нічого такого не розповідала,— зітхнув Дмитрик.

— А ти її запитував?

«Клуб жовтенят» веде
Світлана ПРУДНИК

Малюнок І. КАРПЕНКА

СІМ'Я

Жили на світі три Івани, три брати: Іван Добре Серце, Іван Золоті Руки та Іван Світла Голова. Один сіяв хліб, другий у кузні трудився, а третій мудрі книжки читав. Не було між ними ні сварок, ні незгод.

Вийде, бувало, Іван Добре Серце в поле, візьме грудку землі на долоню, розімне, понюхає, перевіє між пальцями і скаже:

— Пора, браття, орати й сіяти.

А Іван Золоті Руки на той час уже плуг наготує й борону полагодить. Третій же брат, Іван Світла Голова, відірветься від книжок, підніме очі до неба і, подумавши, відрадить:

— Ранувато. Дощем же й не пахне. Та й вітер холоднуватий. Як би заморозки не вдарили.

І правда! Днів через два-три земля раптом зранку знову біла, наче її сіллю хтось посипав.

— Спасибі, братику. Вчасно напоумив,— дякує Іван Добре Серце.— А то б сиділи всю зиму без хліба.

Або занедужає котрийсь із братів, тут тобі Іван Світла Голова вичитає в книжках про дивовижне зілля з цілющою силою, знайде його, відвар приготує, напоїть — і вся хвороба наче у сні минеться.

Отож ніяк брати один без одного не могли обійтися. Та й як братові без брата?

Здавалося б, жити так їм і далі: землю орати, майструвати та книжки читати. Але тут затягнули чорні хмари все небо. Ні сонця, ні місяця, навіть зірок не видно. Залишилася над землею лиш вечірня зірка, найнижча, всього з п'ятьма променями.

ОДНА ЗІРКА НА ВСІХ

Зібралися брати і стали думати, як бути та що робити.

— Жити б можна й так,— сказав Іван Добре Серце.— Але як без сонячного тепла збіжжю достигнути?

Іван Світла Голова також журиться:

— Так і осліпнути неважко.

— Авжеж,— згоджується Іван Золоті Руки.— При такому світлі... Мені-то в кузні, біля горна, і тепло, і видно. А вам зовсім зле.

Порадилися брати і вирішили вилізти на небо та подивитися, що там діється, дізнатися, чому така негода. Тільки як туди виберешся без світла?

— А дістанемо вечірню зірку і будемо нею освітлювати дорогу,— розміркував Іван Світла Голова.

Запрягли коня у воза. Прихопили шаблі. Невдовзі брати були вже далеко від дому.

А зірка тим часом усе ближче, ближче. Заходилися брати сперечатися про те, хто дужче старався, аби зірку дістати.

— Та що там говорити! Без мого воза нізащо б нам не добратися! — хвалькувато сказав Іван Золоті Руки.

— Маєш тобі! А без моїх коржів хіба доїхали б? — сторопів Іван Добре Серце.

— Ну, а без моїх книжок шлях як би відшукали? — обурився Іван Світла Голова.

Сперечалися вони, сперечалися, та й почали голосно сваритися. А зірка зірвалася з неба й розсипалась.

Зовсім темно стало.

ГОСПОДАРЕВА СВІЧКА

Була зірка одна — погано було, а без неї ще гірше.

— Добре б знайти хоч один її промінчик,— сказав Іван Світла Голова.— Все ж видніше буде, що далі чинити.

— Твоя правда,— винувато погодилися брати. Вони тепер соромилися глянути один на одного.

Подалися до річки. За очеретом чувся плескіт, тихий гомін.

— Гей, люди добрі,— погукали брати,— чи не підкажете, де нам небесні промені відшукати?

— Водоноса спитайте!

Водонос ледь стишив ходу і прошепотів:

— У Степового Господаря в світлиці... У підсвічнику замість свічки небесний промінь зоріє. Віконниці наглухо зачинені, навкруг собаки люті, він їх перепілками смаженими годує. Ви мене не бачили, я вас не знаю.

Не встигли брати й рота розкрити, як він щез у темряві. Стали вони, задумались. Що чинити? Зрозуміло, Господар добром не віддасть зоряну свічку.

Чорний вітер гудів у кронах дерев, доносив від замку Господаря гавкіт сторожевих псів. Поки брати лаштувалися, Іван Світла Голова надумав, як відманити зграю.

— Треба перепелиного пір'я,— сказав він Іванові Добре Серце.

Той миттю наловив сонних перепілок, повисмикував у них із хвостів по одній пір'їні.

— А тепер підсмали їх і, коли підійдемо до замку, пускай за вітром, та не всі одразу.

Іван Добре Серце так і зробив.

Зачули пси смалене, погналися за вітром. Та хіба можна догнати вітер? Забігли пси невідь куди.

Підібрав Іван Золоті Руки ключі до кованих воріт. А тоді вихопив шаблю і першим заскочив у світлицю.

Там було повно пишного люду і дуже ясно від зоряної свічки. Так і є: стоїть вона серед столу в мідному підсвічнику, а Господареві гості, вмостившись за столом, наминають за обидві щоки рибу, їдять білі паляниці, запиваючи солодкою водою і голосно сміючись. Побачили прибульців — скочили, за шаблі похапалися.

— Поважні люди! — перепинив їх Іван Світла Голова.— Віддайте нам зоряну свічку. Не можна, щоб вона світила тільки вам. Адже й іншим людям світла треба.

Іван Добре Серце, утішившись, що нарешті вдалося знайти перший промінь, подався до столу, примовляючи:

— Промінчику, промінчику небесний, дорогий ти наш!

Не встиг він дотягнутися до променя, як йому підставили ногу, і він ледве не розквасив носа об ріжок стола.

— Ах, то ви так! — скипів Іван Золоті Руки.— Ну, начувайся, ситий Господарев люде!

Блиснув шаблею, а йому навперейми — зразу кілька чоловік. Теж із шаблями. Та Іван Золоті Руки що не вдарить по чужій шаблюці, то й виб'є її. Вилетить з руки шабля, зажнеться в стелю. Тремтить, не падає. І дістати неможливо. На стіл би вилізти. Та Іван Світла Голова випередив усіх: метнувся, схопив зоряний промінь з підсвічником, і кожному, хто пробував підібратися до нього — під ніс, під ніс. У супротивників з очей сльози так і бризкають. А Іван Добре Серце, що був під стіл сів, переборов страх і давай хапати за ноги Господаревих гостей. Ті падають, а він в'яже їх рогожею, що на личаки припас. Усіх пов'язав. І Господаря також.

Іван Світла Голова звелів:

— Тягніть Степового Господаря сюди, допит влаштуємо.

Привели.

— Признавайся, у кого другий промінь? Не може бути, щоб ти та не знав.

Закліпав Господар сірими оченятами, хоче щось сказати, а губи тремтять і зуби поцокують.

— А від... пус... тите?

— Говори, негіднику! — Іван Золоті Руки ледве стримує гнів.

— М-м... м-може, у сусіда мого, у Господаря підземних скарбів... Він у печерах живе.

— Правду кажеш?

— Істина!

Брати не стали втрачати марно часу, зібралися спішно — і в дорогу.

— Треба б усе ж відпустити його,— мовив Іван Добре Серце.— Він же нам допоміг.

— Не знаєш ти цих багачів,— заперечив Іван Світла Голова.— У книжках вони завжди підступні, далі нікуди.

Не повірив Іван Добре Серце. Залишив навмисне свій клунок, а як відійшли, сполошився:

— Ох, забув торбу. Я миттю.

Вернувся по клунок і заодно Степового Господаря розв'язав.

Той виждав трохи і почав вивільняти своїх гостей.

— Скоріше ворушіться,— підганяє їх.— Покажемо цим братикам, почому ківш лиха.

БІДА ЗА БІДОЮ

Після ночівлі у степу брати, ледве прокинувшись, побачили, що спиці в колесах виламані і конячки нема.

Стали йти — наткнулися на широку воду: через зруйновані греблі річка ринула в степ, затопила його. Ні вбрід перейти, ні вплав перепливти.

Спорудив Іван Золоті Руки пліт, зіпхнули його на воду.

— Скидайте сорочки! — закричав Іван Світла Голова.— Вітрила ставте.

Поскидали брати міцні домотканi сорочки, напнулися вітрила, гудуть під вітром. Рвонуло пліт, понесло на протилежний берег. А там ударило об гострі скелі, вщент розбило, а братів викинуло на сушу.

Відлежалися брати, потерли побиті боки і далі рушили. А тут суховій налетів, увесь степ випалив,— став він пустинею. Ідуть брати, від спраги знемагають.

Виліз з глибокої розщелини цвіркун, протріщав:

— Скинь, Іване Добре Серце, солом'яний бриль,поклади його на дорогу і чекай ранку... Не варто б тобі пораду давати, та хай, може, схаменешся.

Іван Добре Серце послухався.

А на ранок випала в капелюх роса. Усім вистачило по ковточку. Підбадьорилися брати, піднеслися духом. Та не пройшли і версточки, як у яму втрапили.

Яма була свіжа, зверху притрушена травою. А глибока — не вибратися.

Пролетіла над ними маленька пташина, проспівала тонким голоском:

— Хто Господаря злого пожаліє, той сам у біду вскочить.

Не витримав тут Іван Добре Серце, зізнався у всьому.

У цей час коло ями почувся шурхіт, посипалися грудочки землі і показався величезний павук.

— Ну,— сказав він,— якщо ти признався, Іване Добре Серце, так і бути, допоможу.

Взявся павук сплітати мотузку із товстого павутиння. Звив у тринадцять жил — не перервати. Закріпив її за сусіднє дерево, а кінець у яму спустив.

— По одному й вибирайтеся,— і щез.

Брати миттю опинилися нагорі. Перезули личаки, і тільки пилюка піднялася за ними. Поки йшли, спати не хотіли, а як прихилилися до землі, відразу став їх долати сон. Брат Іван Світла Голова й каже:

— Піди-но, Іване Добре Серце, нарви сон-трави, а далі вже моя турбота.

Той зробив, як йому веліли, і приліг поряд з Іваном Золоті Руки. Іван же Світла Голова посипав сон-траву довкола їхньої ночівки і також улігся. Сказав, закриваючи очі:

— Спокійно спіть. А вранці побачимо, що буде.

(Далі буде)

Малюнки К. ЛАВРА

Первоцвіт «ДУМИ МОЇ»

КОНКУРС ЮНИХ ХУДОЖНИКІВ, ПРИСВЯЧЕНИЙ 175-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

«Сон». *Максим ЗАЇКА*

«Іван Підкова». *Андрій ЗАЇКА*

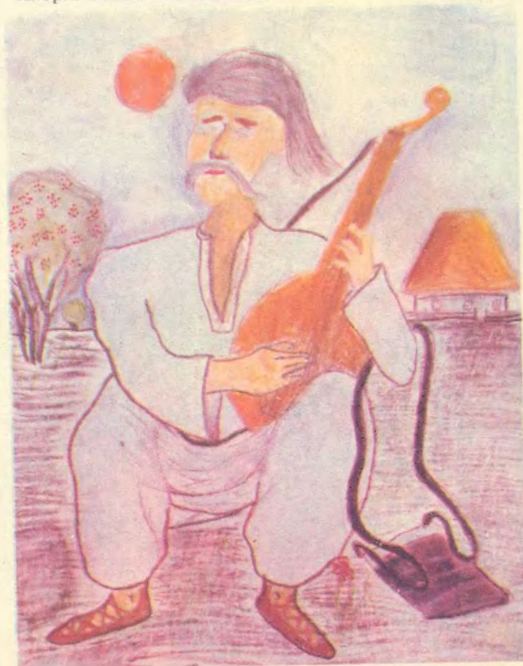
«Перебендя». *Андрій ЗАЇКА*

Сьогодні ми знайомимо вас з малюнками братів Максима та Андрія ЗАЇК із Києва та вихованців Малої академії народних мистецтв при Гнідинській восьмирічній школі Бориспільського району Київської області.

Нагадуємо вам, друзі, що переможців конкурсу ми назвемо в грудні.

«Тополя». *Максим ЗАЇКА*

«Т. Шевченко читає вірші». *Ірина РОМАСЬ, 11 років*

«Садок вишневий коло хати».
Люда САВАН, 9 років

«Тарасове село».
Олександра МЕЛЬНИЧЕНКО, 12 років

«Катерина».
Тетяна РИБАК, 11 років

Володимир ***ВИННИЧЕНКО***

«ВІЮТЬ ВІТРИ, ВІЮТЬ БУЙНІ...» *

З минулого

Крізь одіпнуту завісу падає світло лампадки на темне, понівечене віспою, кругле личко Саньки. Воно подібне до зморщеної, вийнятої з узвару груші. Обгризений носик на кінчику загнутий вниз, очі дивляться строго. Гринь почуває себе зовсім покірним. Він несміливо відповідає:

— Розкажи про кучеряву дівчинку.

— Еге, про «кучеряву дівчинку!» Яку схочу, таку й розкажу.

— Ну, яку хочеш.

Гринь затишніше підгортає ноги, кладе голову на зігнутий удвоє рукав кожуха й приплющує очі. В комині жалібно, як комар, пищить вітер,— тепер ясно, що це вітер. Нехай собі тепер лампадка кліпає, нехай чорніє дірка і вилазить із запічка домовик.

— Ну, слухай. Та гляди мені: не вередувати.

— Я не буду вередувати,— пошепки каже Гринь.

— Дивись же! Отож так...

Санька на мент зупиняється. Гринь солодко притихає: Санька раз у раз починає свої казки оцим «Отож так», робить паузу і тоді каже саму казку.

— Отож так. Жив собі чоловік та жінка. У великому-великому лісі. І була в їх донечка. Та така гарнюсінька, та така біленька, як маленьке ягнятко.

*** Закінчення. Початок у № 8, 1989 р.**

Гринь мимоволі щільніше заплющує очі. А в очах великий-великий ліс, чистенька хатиночка з візерунками круг віконечок, така, як у маминої сестри, до якої він їздив із татом у гості. І ота донечка, біленька, як ягняточко, з синіми-синіми очицями, з пухнастим-пухнастим волоссям.

— От живуть вони собі та й живуть. Дочечка росте та й росте. Та що день, то все краща, то все краща. І стала така, що нігде нема кращої.

— Дочечка? — пошепки питає Гринь.

— Дочечка. У самого царя нема кращої за неї. А що розумна, а що спритна, так ні в казці сказати, ні пером описати!

— А як її звали?

— Як звали?.. А ти не перебивай! Слухай мовчки. От живуть вони собі та й живуть. Та позаздрила на дочечку царівна, що та така гарна та хороша. А царівна була погана-погана: ряба, кислоока...

«Така, як ти?» — хочеться спитати Гриневі, але він мовчить, щоб не перебивати.

У комині вітер загув на інший голос, густий і добрий, як у бджоли. Лампадка, зачарована казкою, не кліпає, неначе широко розплющила своє одне око й дух затаїла.

А казка снується все далі та далі. Зла царівна, ряба та погана, не змогла стерпіти біленької дочечки. Підмовила вона слуг своїх, щоб викрали дочечку та привезли до неї. А була вона ще й відьма до того та знала ворожити. От і наворожила так, що перевела всю красу й розум дочечки на себе, а їй віддала ряботиння та закислі очі,— перемінилася з дочечкою вродою. А щоб люди не догадалися, то звеліла дочечку завести далеко-далеко в ліс, щоб її вовки розідрали. Та вовки дочечку не розідрали, бо їхав чоловік возом, знайшов дівчинку під деревом і взяв із собою. І зробив той чоловік дочечку за наймичку в себе. Та ніхто її не любить, бо вона ряба та погана. І нікого в неї немає — ні мами, ні тата, кругла сирота в світі божому.

— Як ти? — питає Гринь і підводить голову.

А Санька відвернулась лицем до стіни і сидить мовчки та чудно. Гринь обережно тягне за рукав подертої кохтинки, від якої пахне цибулею і милом. Потім пригортається всім тілом до Саньки, невміло підносить руку до Саньчиного лиця і гладить так, як гладить його самого мама, коли його образить хто-небудь. Щока під рукою шершава, гаряча і мокра. Гриневі хочеться плакати, і він тулить лице в бік Саньки і, обнявши її, починає схлипувати.

Санька ніжно вкладає його, виймає з-під себе подушку, вибиває її й кладе Гриневі під голову. Гринь дивиться на темне, подзьобане лице Саньки мокрими очима в стрілках вій і гарячим шепотом каже:

— Я буду тебе любити, Саню.

А Саня все мовчить і тільки несміло гладить по стриженій, темно-русявій голівці.

— Хочеш ще казочку? — нарешті, відвернувшись, шепоче Санька.

— Ні, не хочу, заспівай мені...

Санька вміє тоненько-тоненько і так жалібно співати.

Вітер у димарі затихає, потім ніжно гуде, наче старий Кузьма у сопілку. Дощу не чути за вікном. Лампадка часто-часто кліпає, ніби набігли їй сльози на око.

Санька зітхає, мовчить і тихесенько-тихенько заводить:

Віють вітри, віють буйні,
Аж дерева гнуться.
Ох, як болить моє серце,
Самі сльози ллються.

Гринь чує, як в очах йому знову стає гаряче-гаряче і жалко. Це та сама пісня, що часом і мама співає. Але ніколи йому від неї так жалко не було, як сьогодні.

...Тільки ж тоді та й полегша,
Як гірко заплачу.

І сльози вже котяться по щоках Гриня, а йому, справді, стає легше. Стає затишно, сумно і солодко. На мокрі очі налягає тепла волога, голос Саньки обгортається чимсь м'яким. От він потроху відступає все далі та далі, тоншає, тоншає і нарешті зникає.

У комині, як жук, гуде вітер. Лампадка догоряє, неспокійно тріщить, злякано, швидко кліпає і гасне.

Дві голівки, притулившись одна до одної, міцно сплять на одній подушці.

Малюнок О. ГОРБАЧУКА

Дмитро ПАВЛИЧКО

ЯБЛУКО

На галузці яблуко висіло;
Каменем я кинув — перебив
Гілочку, аж серце заболіло:
І навіщо я таке зробив?

Не подумав. Лютий недотепа.
За добро я розплатився злом.
І стоїть коло дороги щепа,
Наче птах з підстреленим крилом.

Яблунько моя зеленокрила,
Може, ти й заплакала тихцем.
Ти для мене яблуко вродила,
Я ж у тебе кинув камінцем!

Засихає перебита галузь
І в душі горить, немов батіг
Совісті, а яблуко зосталось,—
Мій важкий, хоч недостиглий гріх.

ПТИЦЯ

Тріпоче серце спійманої птиці,
В руках моїх не чує доброти.
— Я дам тобі водиці і пшениці,
Моя пташино, тільки не тремти!

— Хіба потоки загубили воду,
Хіба в полях уже зерна нема?!
Пусти мене, мій хлопче, на свободу,
І все, що треба, я знайду сама.

— Я ж лагідно тебе тримаю, пташко,
В своїх руках, легеньких, як вітрець.
Хіба неволя це? Хіба це важко —
Від мене взяти кілька зеренець?

— Пусти мене! Мені, дитино мила,
Дорожча воля, ніж зерно твоє!
Страшна, хоч навіть лагідна, та сила,
Яка розкрити крилець не дає!

— Лети! Співай у небі гомінкому;
Хоч і маленький, зрозумів я все.
Моя рука ніколи і нікому
Ні кривди, ні біди не принесе!

МУРАШКА

Вилізла мурашка на лопух,
Подивилась весело навкруг:
— Скільки тут повітря і тепла,
Я ж, дурненька, в бур'яні жила!

Вилізла мурашка на ромен,
Мовби крила виросли з рамен:
— Що за диво — пелюстки в росі,
Як могла я жить на лопусі!

Вилізла мурашка на таріль
Соняха, що сяяв серед піль:
— Боже, скільки золота й зерна!
Що ромен? Билиночка сумна!

Вилізла мурашка на сосну,
Глянула в далечину ясну:
— Піді мною цілий світ лежить,—
Як могла я на бадиллі жить!

Над сосною чорна хмара йшла,
Срібний дощик по землі тягла.
А мурашка крикнула: — Зажди! —
І взялась за ниточку води,

Вилізла на хмару і лягла
Біля сонця, горда, хоч мала.
— Як могла я жити на сосні,
Коли сонце врівень мені!

Розійшлася хмара дощова —
Вниз летить мурашка ледь жива.
Де вона — дарма питаєш ти,
Вже її нікому не знайти!

ОСІНЬ

Небеса прозорі,
Мов глибінь ріки.
Падають, як зорі,
З явора листки.

А над полем нитка
Дзвонить, як струна.
Зажурилась квітка —
Чує сніг вона.

Малюнки Л. ГУЛІВАТОЇ

Геннадій ЛІТНЕВСЬКИЙ

БУКСИР

Дуже не любив Сашко Вознюк математики. Бо нічого він у ній не тямив. А може, тому й не тямив, що не любив. От і знову в його щоденнику двійка.

Вчителька Марія Гнатівна сказала:

— Так далі не можна. Треба Вознюка брати на буксир. Доручимо це Денисові Омельченку. Він у нас просто чемпіон з математики. Та й живуть вони поряд. Денисе, ти не проти?

— Я — за! — сказав Денис і підняв руку, як на зборах.

Усі засміялися, а Сашко почервонів. Бо воно справді дуже кепсько, коли тебе беруть на буксир. Ніби ти не хлопець, а старий автомобіль. Або баржа, яка сама не тільки проти течії не здатна пливти, а й у стоячій воді з місця не зрушить. Словом, Сашкові було дуже зле. А ще подумав, що вдома знову перепаде за двійку...

Після математики — урок фізкультури. Ось де Сашко показав себе! І на турніку підтягся більше од усіх, і стометрівку пробіг найшвидше. А Денис Омельченко лише Настю Безуглу перегнав. Та й то вона, мабуть, зумисне так повільно побігла. Шкода їй Дениса: сміятимуться ж із нього!

Учитель фізкультури Володимир Степанович про це здогадався. Він виразно глянув на секундомір і похитав головою:

— Ну-у, Омельченко... З усіх предметів у тебе, я знаю, п'ятірки. А на фізкультурі задніх пасеш. Чи ти вважаєш, що відмінникові спорт ні до чого? Хоча який же ти відмінник, коли з фізкультури трійка?

Денис мовчав, лише відхекувався, витираючи з чола піт.

— Давайте я його на буксир візьму,— зненацька мовив Сашко.

— А що, це слушна думка. Ти як, Денисе, не проти?

— Я — за,— ніяково усміхнувся Денис і підняв обидві руки.

Усі знов засміялися, як тоді, у класі. Усі, крім Насті.

Післяобід Сашко прийшов до Дениса, щоб разом готувати математику. Денис почав читати умову задачі:

— Із пункту А до пункту Б вийшов пішохід. Через дві години в тому ж напрямку вирушив велосипедист. Скільки часу знадобиться йому, щоб наздогнати пішохода, коли відомо, що швидкість...

— Я за десять хвилин наздогнав би! — перебив Сашко.— Якби ще спортивний велосипед...

— До чого тут спортивний велосипед? Ти спершу дослухай, що дано в задачі.

Вознюк дослухав, та на обличчі в нього був вираз страшенної нудьги.

— Що ми повинні взнати в першій дії? — тоном учителя запитав Денис.

Сашко подумав і сказав:

— Знаєш що? Ти приходь завтра до школи раніше. Я в тебе цю задачу спишу, та й усе. Бо мені зараз треба на стадіон бігти.

— Навіщо?

— Як навіщо? Я ж у команді, ми сьогодні з жовтенятами третьої школи у футбол граємо. Матч-реванш!

— Так то, здається, аж увечері?

— Матч почнеться о п'ятій. А перед ним — розминка. Це тобі не математика — сів за стіл та одразу й розв'язуєш. Спорт — діло серйозне! — З цими словами він узявся за ручку дверей, потім обернувся й додав: — А ти щоб наприкінці другого тайму теж там був! Одразу після матчу я з тобою тренування проведу.

Денис повчив уроки, вдягнув спортивний костюм, узяв кеди й пішов на шкільний стадіон. Ще здаля чулися голосні вигуки — то захоплені, то розпачливі. Болільники з третьої школи трималися тісним гуртом. Коли їхня команда проривалася до воріт суперника, над головами цього гурту підіймався саморобний транспарант: «Третя — в усьому перша!» Втім, рахунок був нічийний —1:1.

Денис побачив Настю в червоному спортивному костюмі й підійшов. Та вона його не помічала: її увага була прикута до поля. А там Сашко Вознюк обвів двох захисників і опинився сам на сам із воротарем. Удар!

— Го-о-ол! — залементували усі довкола.

І тут свисток судді — вожатого-семикласника — сповістив, що матч закінчено. Настя зірвалася з місця і разом з усіма побігла вітати переможців, а надто Вознюка. Денис із заздрістю дивився, як той, розпашілий, усміхнений, приймав поздоровлення. Бач, вирішальний гол забив! Коли Денис отримував за блискучу відповідь на уроці п'ять із плюсом, його ніхто не поздоровляв. Чому так? Напевно, тому, що оцінка на уроці — то для себе, а гол — ніби для всіх. «Спортивна честь школи»,— каже Володимир Степанович. Але хіба честь має бути лише спортивна?..

Футболісти й болільники почали розходитися. Денис волів би дочекатися, поки на стадіоні не лишиться нікого, крім них із Вознюком, але Сашко вже махав йому рукою.

— Бачив? — запитав він, коли Денис підійшов.

— Ти молодець,— похвалив Денис.

Вознюк задоволено усміхнувся.

— Ну що ж, почнемо,— мовив він голосно, щоб чули всі.— Отже, так: спершу — невеличкий крос. Для початку трьох кіл довкруж стадіону, я думаю, буде досить. Потім — стрибки в довжину і вправи на перекладині.

Денис обвів поглядом хлопців та дівчат, які зацікавлено позирали на них із Сашком, і сів на траву.

— Ну, давай! — квапив Сашко.— Чого час гаяти? На старт!

— Атож,— мовив Денис.— Марш! Ну, біжи!

— Хто? Я? — здивувався Вознюк.

— А хто ж? Я, чи що?

Вознюк ошелешено кліпав на нього, нічого не розуміючи.

— Послухай,— нарешті спромігся він.— Хто кого взяв на буксир з фізкультури? Я тебе? Чи навпаки?

— Ти — мене.

— Ну?

— От тобі й ну! Ти в мене на буксирі з математики, а я мушу сам розв'язувати за тебе задачі. Виходить, ти повинен за мене бігати. Для початку — три кола довкруж стадіону. Потім трошки пострибаєш у довжину...

— Ти мені ці жарти облиш! — насупився Вознюк.

— Як хочеш! Але інакше я тобі завтра списати задачі не дам. І ти знову схопиш двійку.

Вознюк розгублено потупцював на місці. З другою двійкою підряд йому додому краще й не потикатися. Він зітхнув, а потім голосно, щоб знову-таки чули всі, сказав:

— Ти тут посидь, а я ще трохи потренуюся.

І він побіг доріжкою. Денис дивився йому вслід. Здавалося б, мав би втішатися: ач, як Вознюка провчив! Та чогось було сумно. Раптом почув:

— Отак і сидітимеш?

Денис підняв голову. Поряд стояла Настя.

— А що?

— Та нічого. Давай теж побігаємо. Ану, дожени мене!

Він радо кинувся за Настею, але наздогнати її виявилося не так просто. Майже ціле коло довелося пробігти. А коли нарешті догнав, вона сказала:

— Тепер і Сашко вже недалечко.

І вони побігли за Вознюком. Той біг перевальцем, йому було ліньки, та й стомився після матчу. Утрьох вони пробули на стадіоні мало не до смерку. А потім пішли додому до Дениса і гуртом розв'язували задачі.

Відтоді вони — скрізь утрьох. І ніхто про них не каже, що хтось там у когось на буксирі. Кажуть, що вони хороші друзі.

Малюнки Т. ЮРЧЕНКО

Дорогі друзі!

Ось і настала осінь. Золота. Урожайна. Не сумніваюся, що й ви докладаєте рук і старається допомогти батькам збирати овочі й фрукти. Звичайно, не так, як ото учні однієї школи.

Вирішили третьокласники добровільно у вихідний день зібрати картоплю з колгоспного поля. Не всю, хоча б трохи.

І от у неділю на умовлене місце з двадцяти школярів з'явилося лише п'ятеро. Решта — спали. Довелося ходити по хатах і будити сплюх.

Нарешті о пів на одинадцяту жовтенята з чималими запасами харчів були на полі.

Перш ніж приступити до роботи, провели збори, на яких кожен з учнів узяв підвищені зобов'язання. Заразом і отих самих сплюх покритикували.

— А тепер до праці! — розпорядився командир жовтенятської групи Юрко Тюлька.— П'ятеро чоловік готують обід, десятеро збирають тріски, а решта допомагають їм пекти картоплю.

Пообідали хлопчики й дівчатка смачно. Аж стомилися. Так і тягло на сон, але ж не для цього вони сюди прийшли.

Нарешті школярі дружно подалися на картопляне поле, де завзято трудилися колорадські жуки.

— Друзі! — знов подав команду Юрко Тюлька.— Ставайте по двоє на рядок — і повний вперед!

— Стривайте! — озвалася Оксанка Верба.— Не повний вперед, а повний назад!

— А чого це?

— Дуже просто: ми ж забули захопити з собою лопати.

— А й справді забули...

— Зате харчів на три дні набрали...

— То що ж робити?

— Проведімо класні збори ось тут, серед поля, і покритикуймо одне одного,— сказала Оксанка.— Можна й самого себе... А втім, і з цього нічого не вийде — над нами збираються дощові хмари.

— Мені вже й на руку капнуло...

— Та й вечір скоро. Доведеться повертатися додому. Але без паніки. Наступного вихідного ми неодмінно допоможемо рідному колгоспові...

А чи ви, любі друзі, зустрічали таких трудівників? Як ви гадаєте, що буде наступної неділі? Напишіть мені. Чекаю.

Ваш професор МАКІВКА

Малюнок Т. ЮРЧЕНКО

Степан ЩЕРБАК

ЛЕЛЕКА-ЗЕМЛЕМІР

**Ходить лелека поволі,
Міряє землю, як долю:**

**Жабкам наділить струмочок,
Жовтий кленовий листочок.
Будуть на човнику тому
З мандрів вертатись додому.**

**Зайцю малому — ділянку,
Хай там працює щоранку.
В зайця в коморі до свята
Буде капусти багато.**

**Й мишкам земельки дещицю,
Хай собі сіють пшеницю.
Буде у мишок в засіку
Зерен солодких без ліку.**

**Ну, а [illegible], крім неба,
[illegible]**

Микола ПШЕНИЧНИЙ

У ВИРІЙ

**Тінь ластівки
Майнула
В кураї.
Крилом черкнувши,
Роси обтрусила.
Забризкалась.
І на дротах присіла.
Сама, як та росинка,—
Почорніла
Від смутку,
Що пора
В чужі краї.**

РАНОК

**Сонця гострі промені
Ножицями звичними
Небо перекроїли,
Зорями розмічене.**

**В [illegible] голубесен[illegible]
Зіп'ястися [illegible]
Ранок, підпере[illegible]
Пояс[illegible]-обрієм.**

Марина ЛІСОВА

УСМІШКА

Аж ось і сонце прилягло на став.
І човен мій його не налякав.
Гукну до нього: «Стережись глибин!»
Сміється сонце розсипом перлин.

РОЗМОВА

Барабанні палички дощу
Прибили листок до землі,
І стисся він, скрутився калачиком.
Повз нього бігли діти,
Ніхто не наступив, ніхто не помітив.
Приколиханий віддихом дощу,
Листочок канув у ніч.
А вранці його збудив чийсь голосок:
— А чого ти лежиш на моєму капелюшку?
Мені важко. Здається, твоє місце у верховітті.
Линь туди!
— Твоя правда, грибочку,— листок відповів.—
Десь забарився вітер.

Переклав з російської
Б. ГНАТЮК

Малюнки Л. ГУЛІВАТОЇ

Микола УДОВИЧЕНКО

ЛАСТІВКА

Ластівки немає —
Відлетіла вже.
Десь її стрічає
Сонечко чуже.

Хоч воно і гріє,
Та на чужині
Ластівка марніє,
Не співа пісні.

Щастя для пташини
Там, де в'є гніздо,
Там, де батьківщина,
Хоч земель є сто!

ТАМ, ДЕ МАЛЬОВНИЧІ КАРПАТИ

Якщо від столиці нашої республіки Києва їхати на захід, незабаром побачите мальовничі гори — Карпати. Якщо перебратися через ті високі гори, перед вами постане чудовий край — Закарпаття. А вже там, на Закарпатті, між зелених лісів і чистих потічків, лежить село Іза.

Село це знамените. Чим, спитаєте? Тим, що тут з давніх-давен виплітають з лози — звичайних вербових гілочок — і кошики, і шкатулки, і вази, і квітнички, і хлібниці, і столи, і стільці, і... і...

Отож і закортіло Барвінкові відвідати це незвичайне село. У Ізянській середній школі його одразу ж оточили школярі.

— Кажуть, у вас тут є гарні майстри — лозарі? — спитав у них Барвінок.

— У нас, Барвінку, не лише дорослі, але й малі майстри є! Ось ходімо до нашого гуртка!

І повели хлопчики та дівчатка Барвінка до одного класу. А там кружка́ сиділи малі лозарі і швидко перебирали пальцями. На підлозі перед ними лежала лоза, пофарбована у зелений та брунатний кольори, і нефарбована — біла.

— Знайомся, Барвінку, це наші лозарі. А це наш керівник Мирослава Василівна Вучкан.

— Який там керівник! — сміється Мирослава Василівна.— Серед моїх вихованців є вже такі майстри, що й мені не завадить у них повчитися! Ось Оля Кашкова — спеціаліст з хлібничок. Найкращі

вази під кімнатні квіти плете Володя Вакаров. Не відстають від них і Василь Будзик, і Наталка Орос, і Світланка Мадяр, і Оля Щербан, і Оксанка Чулей, і Люба Прокоп. А у Василька Симулика — золоті руки. Лоза в його пальцях ніби сама звивається... Подивіться, як вправно тримає він вазу, як захоплено працює.

— У нас удома всі плетуть: і мама, і татусь, і обидві старші сестрички. Дідусь теж лозар. Найстарша сестра навіть має медаль ВДНГ за свої вироби! — розповів Барвінкові Василько.

— А що ти вмієш плести? — спитав Барвінок.

— Пробую плести крісла та крісла-гойдалки. Щоправда, тато доручає мені поки що тільки обплітати каркаси.

— А ви й секрети лозоплетіння знаєте? — спитав Барвінок у дітей.

АЛЮНОК ДО НАРОДНОЇ
ористи з «Проліска» — його
радістю відгукнетеся на це.
ького міста Друскінінкай, да
що ілюструють народні казки
Чекаю ваших листів, пісе

ІДЕ ПІВНИК

Іде півник на війну, кураву
— Ой куда, кут-ку-да?— ку

— Іду, курочко, прощай, на
— Ой куда, кут-ку-да? — Во

індики, брехуни, півника у
— Ой нащо та й за що? — к

— Атож, знаємо! Яке ж це ремесло без секретів?

— Заготовляти лозу треба влітку,— каже Оля Кашкова,— потім обережно зняти з неї кору і пов'язати у невеличкі в'язанки.

— Знімати її треба тільки при ясній погоді,— додає Оксанка Чулей.

— Очищену від кори лозу відбілюють на ранковій росі,— каже Володя Вакаров.— Перед плетінням лозу замочують у воді на тридцять-сорок хвилин. Щоб вона не ламалася.

— У спеціальних чанах лозу фарбують у зелений та брунатний кольори у киплячому розчині. Бо від холодного фарба неодмінно облізе! — розкрив ще один секрет Василько Будзик.— І останнє. Готовий виріб покривають шаром лаку.

— О! — зрадів Барвінок.— Тепер я знаю всі ваші секрети і, напевно, теж зможу плести!

— А з чого ти почнеш плести кошика? — спитали діти.

— Ну, звичайно, з ручки! — впевнено відповів Барвінок.

Круг нього розлігся регіт.

— Ні, Барвінку, кошик починають плести з денця!

— Ну от,— мовив Барвінок,— не такі вже й прості секрети... А цікаво, що ви зараз робите?

— Готуємося до виставки,— відповіли юні лозарі.— Невдовзі наші роботи поїдуть до столиці Угорщини — Будапешта. І хоч ми вже брали участь у міжнародній виставці в Індії, зараз все одно хвилюємося: чи сподобаються наші вироби?

— Неодмінно сподобаються,— сказав на прощання Барвінок.

З Барвінком подорожувала
Галина МАЛИК

Фото О. ПОПОВА

КОНКУРС ЮНИХ ФОЛЬКЛОРИСТІВ «ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО!»

ТАК, ЯК СПІВАЄ НАРОД

Коли хто запитає вас, який ви знаєте уславлений народний хор на Україні, то всі, звичайно, відповісте: Український народний хор імені Григорія Верьовки. Керує ним Анатолій Авдієвський, співає в ньому Ніна Матвієнко, видатна артистка, лауреат Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка. Пам'ятаєте, ми розповідали про неї на сторінках журналу?

Я довідався, що при хорі імені Григорія Верьовки є дитячий хор «Пролісок». Особливо ж мене зацікавила автентична фольклорна група цього хору, яку веде співачка, фольклорист-музикознавець Моріка Пилипчак. Що таке автентичний? Справжній. Тобто в ньому співають так, як співає сам народ.

Оксанці Анисимовій п'ять років. А до «Проліска» ходить другий рік. То з мамою, то з бабусею, то з татом. Ще й з улюбленою лялькою.

— І чого ж ти сюди ходиш? — питаю в Оксанки.

— Співати і гратися.

— А в що ж ви граєтеся?

— А вгадай,— сміється Оксанка і біжить до гурту, бо заняття-гра починається...

Я сідаю в куточку зали і вгадую. Ага, оце — «Подоляночка», а це — «Печу, печу хлібчик». Оце — «Ходив жук по жучині», а це — «Жельман». Оце — «Пекар»,а це — «Ой на горі жито». Оце — старовинний танець «Аркан», а це — давня козацька похідна «Ой на горі вогонь горить».

Дітей — трохи більше двадцяти. Дізнаюся, що дехто з них записує пісні. Не лише слова, а й ноти. Вже мають записи з різних областей України. Скажімо, Леся Гоц записувала на Хмельниччині, а Юлій Пилипчак — на Вінниччині. Записували, зберігаючи особливості мови того чи того краю, не міняючи ні букви. Як справжні фольклористи. Моріка Іванівна каже, що дивуватися тут нічого, бо хористи навчаються в музичних школах, — грають на скрипках, сопілках, бандурах, фортепіано, опановують нотну грамоту...

Слухаю, спостерігаю, і згодом я вже знаю всіх: Лесю, Ясю, Мар'янку, Оленку, Тетянку, Тараса, Олексу, Яринку... Пригадую, як вони сніжного новорічного вечора завітали до редакції «Барвінка» з колядками-щедрівками, із закарпатським вертепом, що повертається нині до нас із давнини. Роздивляюся ляльки з вертепу: солдата, циганку, чорта, діда й бабу... Їх виготовили самі діти. Милуюся малюнками — ілюстраціями до народних пісень, які лунали в цьому залі. І думаю: а що як ми з вами, любі друзі, спробуємо оголосити новий конкурс — НА КРАЩИЙ

і швидко перебирали пальц
озі перед ними лежала лоз
а у зелений та брунатни
ефарбована — біла.
мся, Барвінку, це наші лоза
ерівник Мирослава Василівн

там керівник! — смієтьс
Василівна.— Серед моїх в
же такі майстри, що й мені н
их повчитися! Ось Оля Кашк
піст з хлібничок. Найкращ

Малюнок
Алли МАСЮКЕВИЧ, 8 років

МАЛЮНОК ДО НАРОДНОЇ ПІСНІ? Бачите, юні фольклористи з «Проліска» — його перші учасники. Гадаю, ви з радістю відгукнетеся на це. Он ваші ровесники з литовського міста Друскінінкай, давні наші знайомі, сповістили, що ілюструють народні казки для дитячого видавництва...

Чекаю ваших листів, пісень, малюнків.

Ваш БАРВІНОК

ІДЕ ПІВНИК НА ВІЙНУ

Іде півник на війну, кураву здіймає.
— Ой куда, кут-ку-да?— курочка питає.
(2 рази)

— Іду, курочко, прощай, на війну велику.
— Ой куда, кут-ку-да? — Воювать з індиком.
(2 рази)

А індики, брехуни, півника убили.
— Ой нащо та й за що? — кури голосили.
(2 рази)

Записав Юлій ПИЛИПЧАК (7 років) від бабусі Параски у селі Кацмазів Вінницької області

Малюнок Ярослави ГАЙОВИЧ, 7 років

ЖУРНАЛ ЦК ЛКСМУ
ТА РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ РАДИ
ВСЕСОЮЗНОЇ ПІОНЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІМЕНІ В. І. ЛЕНІНА
ДЛЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Журнал нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР

Видається українською та російською мовами. Засновано в 1928 році. Виходить раз на місяць. Київ, «Молодь».

«Барвинок», журнал ЦК ЛКСМУ и Республиканского Совета Всесоюзной пионерской организации им. В. И. Ленина для школьников младших классов (на украинском языке).

Издаётся на украинском и русском языках. Основан в 1928 году. Выходит ежемесячно. Киев, «Молодь».

Полиграфкомбинат ЦК ЛКСМ Украины «Молодь» ордена Трудового Красного Знамени издательско-полиграфического объединения ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия».

Адрес редакции и полиграфкомбината: 252119, Киев-119, ул. Пархоменко, 38—44.
Тел. 211-06-80, 211-04-98.

Здано до набору 23.06.89. Підписано до друку 25.07.89.
Формат видання $60 \times 90^{1}/_{8}$.
Папір офсетний № 2. Офсетний друк. Умовн. друк. арк 3.
Умовн. фарбовідб. 12,0. Обліково-видавн. арк. 3,34.
Тираж 344 400 Зам. 9—289. Ціна 20 к.
Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМ України «Молодь» ордена Трудового Червоного Прапора видавничо-поліграфічного об'єднання ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия».

Адреса редакції і поліграфкомбінату: 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, 38—44. Тел 211-06-80, 211-04-98.

Текст набрано із застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад».

8/35

20 к.

Індекс 74022

Наступного року в журналі «Барвінок»:
казки, пригоди, вірші, ляльки-витинанки,
загадки, незвичайні малюнки;
а також:
твій власний театр, таємниці природи,
сім чудес світу, архітектурні дива,
історія автомобілів!!!
Що їдять мавпи?
Скільки важить слон?
Про що розказують слова?
Про все це ти дізнаєшся, передплативши
«БАРВІНОК»
на 1990 рік!

Малюнок П. ТІТЕНКА